

פרשת כי תבוא

וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ בְּחֻלָּה וּיְרֻשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ (כו, א)

עיניים איכותיות!

וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ בְּחֻלָּה וּיְרֻשָׁתָהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ: וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְּיֵא מֵאֲרָצְךָ - אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ, וְשָׂמְתָּ בְּסָגָא, וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׂכַן שְׁמוֹ שָׁם: (דברים כ"ו א' - ב').

בפתיחה של פרשת השבוע שלנו ובסיום הפרשה הקודמת - אנו פוגשים חמישה מילים יקרות שטמון בהם יסוד אביר אדיר כביר ונדיר, ולא נגזים אם נאמר שבאותן מילים טמונה תמצית ההשקפה הצרופה של האדם היהודי. מה כוונת המשורר והסופר?

בפסוק האחרון של פרשת 'כי תצא' וכן בפסוק הראשון של פרשת 'כי תבוא' - אנו נפגשים עם המילים הנשגבות "אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ", ובכפילות הזו מעבירה לנו התורה מסר חשוב: יהודי יקר! בכל שלב מימי חיך, מהמצב של 'כי תצא' מבטן אימך אל העולם הזה ועד המצב של 'כי תבוא' אל העולם הבא בחזרה, חובתך להאמין ולהבין בכל רגע שכל הטוב שמושפע ומורעף עליך - הכל זו "מתנת חינם" שהבורא הרחמן נתן לך, [כפי שנאמר בפסוק אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ - 'נותן' זה לשון מתנה], והישגיך והצלחותיך אינם קשורים כלל לשרירים וקשרים וחכמת חיים ושאר קשקושים שהנך. פשוט בורא עולם חמל עליך והחליט להעניק לך איכות חיים ברמה מסוימת - וזו הסיבה היחידה שהגעת לאן שהגעת, בכל תחום מתחומי החיים, הן ברוחניות והן בגשמיות.

ואם ישאל השואל: כיצד יתכן לומר שהרוחניות באה לאדם בתור 'מתנת חינם', והרי כתוב בגמרא מפורש 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות ל"ג ע"ב)? התשובה לשאלה זו מאוד פשוטה - והיא גם מיסודי הדת, וחובה על כל יהודי לדעת אותה:

ברור שענייני הרוחניות נמסרו לאדם - הן העלייה בהר ה' והן הדרדור משם חלילה, כולם מסכימים שבדברים הללו הבורא נתן לאדם 'בעלות זמנית' מלאה כדי שתהא לו בחירה בעבודת ה', וזו מתנה נפלאה שקיבל היהודי ממלך המלכים.

אלא כוונתנו כאן "שבמבחן התוצאה", סך ההצלחות וההישגים של האדם ברוחניות - לא הוא גורם אותם אלא זו מתנת שמים בלבד, כמו שמבואר בספרים הקדושים שהתפילה והמצוות אינם מזרימים שפע על האדם - אלא הם רק 'עושים כלים לקבל את השפע'.

משל למה הדבר דומה? למעיין חי השופע ומזרים מים לכל דְכָפִין, ובא מושיקו ועשה צינור המגשר בין זרימת המעיין לביתו - וכתוצאה מכך המים מגיעים עד לביתו.

וכי יעלה על הדעת שמושיקו מזרים את המים לביתו? ברור שלא! אין ספק שהמעין הוא המזרים את המים בצינור, ואם חלילה תיעצר זרימת המעיין - הצינור כבר לא יועיל למושיקו כלום.

הנמשל ברור! האדם רק מכין את הכלים הרוחניים - את הצינור המגשר בינו לשפע העליון. אך מה שהשפע מגיע אחר כך לאדם באמצעות אותו צינור - זה לא שהוא מזרים על עצמו את השפע, אלא זו הטבה ומתנה שהבורא מרעיף ומזרים עליו (עיין שומר אמונים 'הקדמון' למהר"י אירגאס וויכוח שני סוף

פרשת כי תבוא

אות י"ג), ובלשון התלמוד זה נקרא 'משולחן גבוה קא זכו' (ביצה כ"א ע"א).

והדברים מאוד דקים - והעלנו זאת רק למען הסר ספק מלב עיקש ומפקפק ומתחמק החושב אחרת, ודי בזה לעניינו, ואכמ"ל בנושאים דקים אלו.

ואיש בא... ויבא לאיש האלקים... עשרים לחם... ויאמר תן לעם ויאכלו. ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש? ויאמר תן לעם ויאכלו, כי כה אמר ה', אכל והותר. ויתן לפניהם, ויאכלו ויתרו כדבר ה': (מלכים ב', ד' מב - מד).

לפני כ-2900 שנה בתקופת הרעב שבזמן הנביא אלישע בא אליו אדם ונתן לו 20 ככרות לחם במתנה, והוא היה בטוח שאלישע ישביע בהם את רעבונו.

אך כאשר אלישע הנביא קיבל את הלחם הוא לא חשב על עצמו - אלא על תלמידיו הרעבים, והוא ציווה על משרתו שיחלק את 20 הככרות בין 2000 תלמידיו - באופן שכל 100 תלמידים יתחלקו בכיכר לחם אחת (מלבי"ם שם).

שמע המשרת את דבריו התמוהים של הנביא, ושאל: כיצד יתכן לתת 20 כיכרות לחם לפני 2000 איש, וכי זה יכול להשביע אותם?

השיב לו הנביא: משרת יקר! התעלם מנתוני השטח והשכל הישר, ועשה מה שציוויתי אותך. אתה יודע מדוע? כי כה אמר ה', אכל והותר.

אלוקים הבטיח שיהיה ברכה בכיכרות הללו ועוד ישאר מהם עודף, ואם אלוקים הבטיח - זה בוודאי יקרה.

ואכן כך היה! ויתן לפניהם, ויאכלו ויתרו, כדבר ה'.

סיפור מעניין, לא?

מדובר בתקופת רעב שהתיאבון של כולם גדול ורחב וכאשר יש הזדמנות לאכול - אין ספק שאף אחד לא מעיז להחמיץ אותה, ולמרות זאת משרתו של אלישע הנביא מחלק 20 כיכרות לחם ל-2000 איש, וחשובן פשוט מגלה שאם כיכר לחם אחד שוקל בערך 750 גרם, אזי יוצא שכל סועד קיבל 7.5 גרם, בערך ביס אחד של לחם. נכון שזו ארוחה 'מאוד' משביעה? וראה זה פלא. לא רק שהלחמים הבודדים הללו הספיקו, עוד נשאר מהם עודף. כיצד זה יתכן?

את השאלה הזו שאל משרתו של הנביא אלישע, ואלישע ענה לו בארבעה מילים: כי כה אמר ה'... ה' גזר שכך יהא, ולכן הנס הזה קרה.

סיפור נוסף אנו מוצאים על העשיר המפורסם הברון רוטשילד שפעם אחת נכנס לחדר הכספות שלו כדי לבדוק את אוצרותיו - ולפתע נטרקה דלת הכספת וננעלה והוא נכלא בפנים ללא אפשרות לפתוח את הדלת במשך כמה ימים, (ובני ביתו לא הוטרדו מהיעלמותו - מפני שהם היו בטוחים שהוא נסע לאיזו 'פגישה עסקית').

פרשת כי תבוא

ומה עלה בסופו? למרות שהוא היה מוקף בעושר אגדי ולידו היו ערימות של ארגזים המלאים בכסף וזהב - רכושו הרב לא הועיל לו והוא מת ברעב, ולפני מותו הוא כתב על הדלת מבפנים את המשפט הבא: 'אני רוטשילד - מת ברעב!'

ומה שמעניין הוא שלאחר מותו של רוטשילד פתחו את יומנו האישי וגילו שכתוב שם שהוא היה בטוח שאלוקים לעולם לא יוכל להרוג אותו ברעב - משום שיש לו הרבה מקורות של רכוש, ואפילו אם אלוקים יפסיק לספק לו עוד הכנסות ועושר - גם ככה יש לו מספיק כסף כדי לממן את עצמו עד סוף ימיו. אך המציאות עשתה לו בית ספר והתברר לו שאלוקים בלבד הוא הבוס הרשמי והשולט הבלעדי בעולם והוא בלתי מוגבל, והוא יכול להרעיב גם את האדם הכי עשיר... בתוך הכספת שלו...

שתי הסיפורים הללו מחדדים לנו את המסר העצום שראינו מקודם.

יהיה מה שיהיה, הבורא עושה בכל רגע את מה שהוא חפץ שיקרה, וזה לא קשור כלל לנתוני השטח!!! אם הבורא החליט ש20 כיכרות לחם יספיקו ל2000 איש רעבים - אז זה יהיה כך ואפילו עוד יישאר מזה עודף. מצד שני אם הבורא החליט שרוטשילד ימות ברעב - רוטשילד יכול לצבור רכוש רב כחול הים ואף לרשום ביומנו שהוא מסודר עד סוף ימיו, ולמרות זאת עצת ה' היא תקום והוא ימות ברעב - ליד כל אוצרותיו!!!

והשאלה נשאלת: לאחר שהבנו שהכל בא מלמעלה הן לטוב והן למוטב, האם המצב הזה ניתן לשינוי? האם בכל זאת יש איזו נוסחה שבאמצעותה אפשר לשנות את הגזרה?

חכמנו ז"ל גילו לנו שיש גם יש נוסחה כזו - ולנוסחת הקסם הזו קוראים 'משנה מקום משנה מזל', ואדם המשנה את 'מקומו הרוחני' בשמים - הרי הוא גורם על ידי זה להסיר מעליו את הגזרות והצרות. וכיצד זה עובד?

על האדם נגזרות גזרות, בהתאם למיקומו בהר ה'. אך אם האדם מתקדם ברוחניות ומתפלל ולומד תורה וכו' - אזי נשמתו מתרוממת למקום יותר גבוה, ולאור נתוניו החדשים ומיקומו הרוחני המושלם יותר - הגזרה כבר לא שייכת אליו, וזה הפירוש למשפט המפורסם 'אין מזל לישראל' - שעם ישראל מעל המזל (שבת קנ"ו ע"א), מפני שמיקומו הרוחני משתנה כל הזמן לטובה, וממילא הצרות שנגזרו עליהם כבר אינם עדכניים. אך ברגע שעם ישראל נוטשים חלילה את התורה - אזי המזל כן שולט בהם, כמו שהוא שולט בכל הגויים (אבן עזרא 'הארוך' שמות ל"ג כ"א).

עד כאן פגשנו את המילים העצומות של 'אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ' פעמים בשתי פסוקים רצופים. פעם אחת לגבי מחיית עמלק (כ"ה י"ט), ופעם שנייה לגבי הכניסה לארץ (כ"ו א). אלא שהתורה משלשת לנו על המקום את המילים הללו עוד פעם, ומיד בפסוק שלאחר מכן שדן על 'הבאת בכורים' - התורה חוזרת על העניין שוב פעם וכותבת לנו וְלִקְחֶתָּהּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ (כ"ו ב').

והשאלה מתפרצת ועולה וזועקת וממריאה עד לב השמים! הרי ידוע שהתורה מדויקת עד מאוד, ואין בה אפילו אות אחת שנכתבה שלא לצורך. אם כן מדוע התורה חוזרת כאן על המסר הנ"ל פעם שלישית? כיצד זה מחכים אותנו יותר?

בפעם השלישית התורה כותבת זאת על המצוה של 'הבאת בכורים', מצוה קשה עד מאוד הדורשת מהחקלאי הרבה כוחות ומסירות נפש...

פרשת כי תבוא

עומד לו יהודי באמצע הגינה, ולפתע הוא רואה שמגיע לו 'מזל טוב'! לאחר עמל גדול של חרישה וזריעה והשקיה וזיבול ודישון וכו' ולאחר המתנה ארוכה של כמה חודשים, סוף סוף הגיע הרגע הנכסף והתאנה הראשונה הבקיעה לאוויר העולם, והיא מחייכת לו ממרומי העץ ומוחאת לו כפיים.

החקלאי ניגש אל התאנה ומסתכל לה בעיניים ומעביר לה את רגשי חיבתו העזים, אך בו זמנית יש לו צו אלוקי שאומר לו 'עצור!' התאנה הזו לא שלך - ואתה מתבקש להעלות לירושלים ולתת אותה שם לכהן.

אין ספק שמבחינה אנושית ורגשית - קשה מאוד לבצע את המצוה הזו, ומי שלא מבין זאת זה בגלל שהוא לא חקלאי, והוא לא חווה מימיו את הרגע הראשון שמגלים את הפרי הראשון על העץ.

כאן המקום לציין שפעם אחת התבטא יהודי המגדל מלפפונים ואמר לאחד הקליינטים שלו שהתמקח עימו על המחיר: תאמין לי שאני קשור מאוד למלפפונים הללו, עמלתי עליהם הרבה ויגעתי למען שלומם מאוד, וכבר גילו לנו חכמנו ז"ל 'שהאבה' היא תוצאה של נתינה, וכל אדם המשקיע - נפשו נקשרת לאותו מוצר. אך מה אעשה? אני צריך להתפרנס ומשום כך אני נפרד ממלפפוני האהובים. אני מבקש ממך שתבין את רגשותי, ותתן לי את התמורה הראויה עליהם מבלי להתמקח עימי יותר מדי.

[יתכן והמעשה הזה נשמע קצת קיצוני ותמוה. אך מי שינסה להיכנס רגע לנעלים של אותו חקלאי, יוכל להבין היטב את המצב הזה].

משום כך באה התורה ומזכירה לחקלאי את המסר הנ"ל: חקלאי יקר, יהודי יקר, תזיז את 'האני' הנפוח שלך ותפסיק לראות בפרי הזה את עוצמתך ויכולותיך, תסתכל על המצב בעיניים יהודיות ותנתח את התמונה עם המשקפים של אָשֶׁר ה' אֶלְקֵיךָ בְּתֵן לָךְ, תבין ותאמין ותפנים שהכל הגיע אליך ממתנת חינם - כי הבורא החליט שהפרי הזה יגדל כאן, ובעצם לפרי הזה הבורא ייעד תכלית להגיע לירושלים בתור 'ביכורים' - ואתה נבחרת להיות 'השליח מצוה' לענין. אם תקרא כך את המפה, יהיה לך יותר קל להתנתק מהפרי ולקיים את מצות הביכורים בלב רחב.

לסיכום: לאחר שהתורה לימדה אותנו בשתי הפסוקים הקודמים שגם הצרות וגם הברכות באים מלמעלה והם לא תלויים בנתוני השטח, התורה כותבת לנו את הפסוק השלישי בכדי להעלות אותנו קומה נוספת וללמד אותנו איך לתרגם זאת "מהשקפת עולם" "לחיי המעשה" - לקיום המצוות, והיא מדגימה לנו זאת על מצות ביכורים, מצוה שהאדם אמור לתת ולהקריב למענה מהונו ואונו.

התורה נותנת כאן לאדם 'זריקת עידוד' בעבודת ה' - והיא הופכת לו את ההשקעה וההקרבה והמסירות נפש לקלים יותר, והתורה מצפה מאיתנו שנעתיק את ההבנה וההבחנה העדינה הזו לכל המצוות, בכדי שנוכל להתמודד עם קשיי היצר אשר עובד קשה כדי לבלבל ולסמא את עינינו.

כן כן, יצר הרע אומר לאדם... אם תרמה את פלמוני ותדרוך על דלפוני ותעשוק את מילוני ותרכל על מלפפוני... אזי תהיה יותר פופולארי ומצליחן ועשיר ומכובד וכו', והיצר לא מגלה לאדם את הסוד שמלמדים אותו אליהו הנביא ורוטשילד בסיפורים הנ"ל - שהעולם מנוהל על ידי בוס אחד ויחיד ולא ניתן לעקוף אותו ובעצם לא נתוני השטח קובעים את המצב, ממילא למה לי לשקר ולרמות וכו' בכדי לשנות את הנתונים? וכי זה יועיל? הרי רצון הבורא הוא זה שתמיד ינצח - על אפם וחמתם של כל נתוני השטח, שהרי הכל זה מלמעלה! [יש אפילו שיר כזה. רק חבל שזה שיר ולא צורת חיים].

מי שמתעמק במסר הזה שראינו כעת והופך את הדברים 'לצורת חיים' והלכה למעשה, אין ספק שיש לו

פרשת כי תבוא

'עיניים איכותיות' הרואות את העולם כמו שיהודי צריך לראות. מי חושב אחרת?